

Korn til modning som dekkvekst i gjenlegg

Korn til modning har lenge vært en vanlig dekkvekst ved såing av gjenlegg til eng, særlig i kystnære deler av Rogaland og Agder, samt dalbygder i Aust-Agder.

Skrevet av: sigbjorn.leidal@nlr.no

I indre og høyereliggende strøk setter de klimatiske forhold sine begrensinger for modning av korn, og gjenlegg uten dekkvekst er mer vanlig. Å sløyfe dekkveksten er i mange tilfeller det beste på myrjord eller annen jord som har dårlig bæreevne. Korn i blanding med erter, vikker eller andre ettårige vekster som høstes før kornet når modning, er fornuftig der jorda er kjøresterk, og der det av klimatiske eller andre årsaker ikke er aktuelt å la kornet gå frem til modning.

Korndyrkinga har generelt gått mye tilbake i Agder og Rogaland de siste årene. Dette kan til dels forklares av klimaendringer som gjør det vanskeligere å få høstet gode og årssikre avlinger av modent korn. I områder med kraftig satsing på melk og kjøtt har behovet for grovfôr økt og det har vært naturlig å redusere korndyrkinga av den grunn. En annen årsak kan være at de praktiske forhold omkring tresking og levering av korn ikke er så enkel som det var tidligere da mange flere dyrket korn og hadde egen tresker og kort vei til levering på lokalt kornmottak. Dessuten er det et faktum at økonomien i korndyrkinga har vært under press, og mange føler at lønnsomheten er svak.

Like fullt er korn til modning fortsatt en aktuell dekkvekst til eng. Når fôravlingene nå har vært høye i to år på rad og det generelt er overskudd på fôr både til drøvtyggere og hest over hele Sør-Vestlandet, er det for mange et bedre valg å bruke korn til modning som dekkvekst enn korn til grønnfôr. Kvaliteten på grønnfôravlenga er også i mange tilfeller så som så. Høyt vanninnhold i massen ved høsting kombinert med dårlig bæreevne i jordoverflata gir store utfordringer med fortørking og høsting av kvalitetsfôr. Tørr og velberget halm har også en viss verdi, særlig i vestre deler der det årlig er underskudd av halm. Korn til modning som dekkvekst gir dessuten et like godt gjenlegg og er et like godt utgangspunkt for stor engavling året etter, sammenlignet med grønnfôr som dekkvekst, forutsatt at vekstsesongen er lang nok og at det gjøres kloke valg av kornart, sort og dyrkingsteknikk. Sammenlignet med gjenlegg uten dekkvekst opplever mange at det er bedre konkurranse mot frøugras når man bruker dekkvekst. Flere forsøk på Sør-Vestlandet på 90-tallet viste at dekkvekst i gjenlegget ikke reduserte engavlinga de påfølgende tre år sammenlignet med gjenlegg uten dekkvekst. I tillegg fikk man meravlinga av dekkveksten i gjenleggsåret.

Kornart og sort

Tidlig bygg er regnet for å være best egnet som dekkvekst til eng. Sein havre er dårligst egnet, i den forstand at gjenlegget blir tynnere og enga i påfølgende år gir mindre avling.

Hvete kommer i en mellomstilling, men blir ikke omtalt videre på grunn av svært lite dyrkingsomfang i Agder. Hvor godt gjenlegget blir til syvende og sist er et resultat av egenskaper til kornarten i vekstsesongen og hvor lenge den blir stående før tresking.

Havre har en kraftig voksemåte og gir stor skyggevirkning og konkurranse overfor de små gjenleggsplantene helt fra buskingsfasen. Videre utover sommeren blir havren mye høyere enn byggen og slipper lite lys ned til gjenlegget over en lang periode. Sist men ikke minst treskes seine havresorter betydelig seinere enn tidlig bygg, og vil dermed gi gjenlegget langt mindre mulighet til å vokse etter tresking. Den seine sorten Belinda er derfor det minst heldige valget som dekkvekst, etterfulgt av Odal som er litt tidligere og den tidligste sorten Ringsaker som inntar rollen som minst dårlig. Generelt er havre ganske stråsvak og hvis man får kraftig legde er i praksis gjenlegget å regne som tapt. Vekstregulering kan hjelpe noe, men er ingen garanti mot legde.

Når det gjelder **bygg** er seksradssortene som regel en god del tidligere enn toradssortene. Dette taler til fordel for seksradssorter som Heder og Brage. Den nye sorten Rødhette er vesentlig seinere, og vil ikke være like godt egnet som dekkvekst. Samtidig er det et faktum at toradssortene har en litt mer åpen voksemåte og gjerne en tynnere plantebestand utover sommeren som gir mer lys til gjenleggsplantene. Når vekstsesongen er lang nok vil dessuten treskinga av toradssbygg skje såpass tidlig at gjenlegget likevel får brukbar voksetid etter tresking. I eldre forsøk på Sør-Vestlandet ble det slått fast at engavlinga var den samme om det var brukt toradsbygg eller seksradsbygg. I andre deler av landet med kortere veksttid kom seksradsbygg bedre ut. Et annet viktig moment er stråstyrke og legdefaren. Seksradssortene har generelt lengre halm og dårligere stråstyrke enn de beste toradssortene. Ved bruk av husdyrgjødsel, gjerne med ujevnt spredebilde og påfølgende legdepress vil det være helt nødvendig å vekstregulere seksradsbyggen for å motvirke legde. Store felt med legde er totalt

ødeleggende for gjenlegget. Toradssortene er generelt sterkere mot legde, og vil i så måte være et bedre valg der man er utsatt for dette. Marigold er den tidligste av toradssortene som selges på Agder. Den nye sorten Fairytale er den seineste, og Helium og Salome inntar en mellomstilling. Når det gjelder strålengde og stråstyrke er Helium og Salome de som har lavest strålengde, fulgt av Marigold og Fairytale med lengst strå. Normalt er det sammenheng mellom strålengde og stråstyrke, og det bildet stemmer for Helium som har svært god stråstyrke. Men til tross for at Fairytale har lenger strå enn Marigold har den bedre stråstyrke.

Sortsvalget i bygg til dekkvekst kan oppsummeres slik: Velger man Heder eller Brage får man tidligst tresking, men med fare for svært tett åker og legde hvis man ikke tar sine forholdsregler i form av vekstregulering (og redusert såmengde/nitrogengjødsling). Velger man Marigold blir det litt seinere tresking, men noe bedre forhold for gjenlegget i selve vekstsesongen og litt mindre fare for legde. Velger man Fairytale kan det bli 9-10 dager seinere tresking sammenlignet med Heder/Brage, men man får en åker som slipper rimelig bra med lys ned til gjenlegget og samtidig står ganske støtt selv uten vekstregulering. Helium og Salome kan virke som de beste sortene pr i dag siden de er bare litt seinere enn Marigold, men samtidig har lavere strålengde og vesentlig bedre stråstyrke. Imidlertid er strålengden i enkelte tilfeller nesten for lav, med det resultat at gjenlegget kan ta helt overhånd hvis det er vekstkraftige grasarter som flerårig raigras og byggen av ulike årsaker vokser for dårlig fra starten. I så fall er det som regel de jordkjemiske eller jordfysiske forhold som ikke er gode nok. Toradsbygg krever som kjent god kalktilstand og godt drenert jord.

Såmengder og nitrogengjødsling

Ved dyrking av korn til modning optimaliseres såmengde og nitrogengjødsling for å gi en tett og frodig åker som balanserer akkurat litt over legdegrensa. På den måten får man tatt ut avlingspotensialet som ligger i sortene. Når man dyrker korn som dekkvekst er det for risikabelt å legge opp til så tett og kraftig åker, og det er derfor nødvendig å redusere nitrogenmengden og såmengden med ca 2-3 kg pr daa. Toradsbygg har betydelig høyere tusenkornvekt enn seksradsbygg, og skal derfor normalt såes med større såmengde for å få samme planteantall pr dekar. Derfor bør reduksjonen i såmengde også være minst 3 kg pr daa ved bruk som dekkvekst. Reduksjonen sees i forhold til anbefalte såmengder for bygg uten gjenlegg.